



Aurelius Augustinus

Gods zorg voor de wereld

[*Sermo de prouidentia*]

Ingeleid, vertaald en van aantekeningen voorzien
door Joke Gehlen - Springorum, Vincent Hunink,
Hans van Reisen en Annemarie Six - Wienen



 DAMON



Inhoud


Inleiding	7
Gods zorg voor de wereld	11

Inleiding

Het afgelopen jaar was chaotisch. Grote politieke omwentelingen in Tunesië en Egypte, burgeroorlogen in Libië en Syrië, een kleine milieuramp in Moerdijk, een tsunami en kernramp in Japan, de ergste hongersnood sinds zestig jaar in de Hoorn van Afrika, overstromingen op de Filipijnen, gruwelijke terreuraanslagen in Noorwegen. Het overzicht is natuurlijk verre van volledig. Over de financiële crises in het afgelopen jaar hebben we het maar even niet. En dan heeft ieder nog zijn of haar persoonlijk leed.

Wie dit alles overziet krijgt al gauw het idee dat de wereld één grote chaos is. Er lijkt geen lijn in te zitten, laat staan dat er iets zichtbaar wordt als een zinvolle orde. Kun je hier de hand van God in zien? Zorgt God eigenlijk wel voor de wereld?

Het zijn vragen die de mens al lang bezighouden. Ze staan ook centraal in een preek van Augustinus (354-430), die in dit boekje in vertaling is opgenomen. De preek in kwestie is een opmerkelijke tekst. Allereerst vanwege de inhoud. Augustinus probeert ondanks de chaos in de wereld het geloof niet te verliezen in Gods zorg voor de mensen. Dat doet hij natuurlijk niet door de chaos te ontkennen. Hij is realistisch genoeg om te zien dat het er in het leven soms allesbehalve ordelijk aan toegaat. Maar we moeten niet bij de pakken neerzitten,



zegt hij. Het blijft zaak oog te houden voor wat mooi en goed is in onze wereld. Sta bijvoorbeeld eens stil bij de harmonie en schoonheid van je eigen lichaam! Dat kan helpen om de pracht van de natuur te zien of die van allerlei kunstwerken. Het argument is in Augustinus' tijd al eeuwen bekend vanuit filosofische discussies over de wereld. Maar Augustinus weet het oude idee creatief uit te werken en hij illustreert het met nieuwe, pakkende voorbeelden. Daardoor stijgt het bij hem duidelijk uit boven de status van een cliché.

Bovendien voegt hij er een eigen, christelijke gedachte aan toe. Christenen leven toch vanuit het geloof dat God in Jezus Christus mens is geworden? Die heeft vanaf zijn geboorte tot aan zijn dood toch ook veel leed en chaos te verduren gehad? Ja, misschien heeft de Zoon van God ooit getwijfeld aan de leiding van zijn hemelse Vader. Maar zou Hij ooit zijn geloof in Gods zorg voor de wereld verloren hebben? Gods goede zorg is juist voor een christen merkbaar en tastbaar: uit liefde en zorg voor de mensen is God mens geworden.

Augustinus' argumentatie zal de meeste mensen van nu niet direct overtuigen. Maar zijn preek is in ieder geval levendig en verrassend van inhoud en stijl.

De preek is nog om een tweede reden bijzonder. De tekst ervan is nog geen twee decennia geleden teruggevonden in een middeleeuws handschrift en werd pas in 1995 gepubliceerd. Tot dan waren er alleen maar twee fragmenten van in omloop. Toch was het bekend dat Augustinus ooit een preek over Gods zorg voor de wereld had gehouden. Hij berichtte daarover in een brief (*epistula* 231,7). De integrale tekst van de



nu teruggevonden preek is maar in één enkel handschrift bewaard. Er valt niets met zekerheid te zeggen over waar en wanneer Augustinus deze preek gehouden heeft. De moderne ontdekker van de preek, François Dolbeau, dateert de tekst voorzichtig ergens tussen 399 en 410.

De preek van Augustinus heeft geen internationaal nummer gekregen. Daardoor blijft het in de praktijk een losstaande tekst, die buiten de bundels met preken van Augustinus valt zoals die de afgelopen jaren zijn uitgebracht. Toch verdient de preek de aandacht van een modern publiek.

Met deze aparte uitgave krijgen trouwe Augustinus-lezers een bijzonder kleinood, waarin zij het denken en schrijven van de kerkvader zullen herkennen. En voor nieuwe of beginnende lezers kan de preek dienen als goede introductie op Augustinus' preken. Hopelijk smaakt het naar meer!

Deze Nederlandse uitgave is verzorgd door een vertaalgroep van het Augustijns Instituut te Eindhoven. Daarin werken de classici Joke Gehlen-Springorum en Vincent Hunink, de theoloog Hans van Reisen en de neerlandica Annemarie Six-Wienen al jarenlang met elkaar samen.

In dit boekje hebben de vertalers een wat andere vertaalstrategie gehanteerd dan normaal. Als altijd hebben zij gestreefd naar een zo transparant mogelijke weergave van Augustinus' argumenten. Maar juist vanwege de universele inhoud van de preek moet die ook werkelijk voor iedereen begrijpelijk zijn. Daarom is de tekst in stijl 'doorvertaald' naar een Nederlands dat vergelijkbaar is met dat van kranten en



tijdschriften. De preek kan eventueel ook hardop worden gelezen. Wellicht dat een voorganger in de kerk het aandurft om Augustinus' tekst integraal te gebruiken in een liturgische dienst! De vertalers hebben zich bij hun werk mede laten inspireren door het nieuwe vertaalproject van het Nederlands Bijbelgenootschap voor een *Bijbel in Gewone Taal*. De hier gemaakte vertaalkeuzes gaan echter minder ver dan in het bijbelproject. Hopelijk biedt dit boekje een nieuwe, verfrissende toegang tot een tekst van Augustinus.

Over de tekst

De Latijnse tekst die voor deze vertaling is gebruikt is gepubliceerd in: *Revue des Études Augustiniennes* 41 (1995), 267-289 (= *s.Dolbeau 29*). De tekst is afkomstig uit een 12e eeuws handschrift van een benedictijnenabdij in de omgeving van Mantua. Waarschijnlijk komt deze tekst overeen met een van de werken (*De providentia*) die Augustinus noemt in *epistula* 231,7. De paragrafen 8 en 10 van deze tekst waren als fragment ook al langs twee andere handschriftelijke overleveringen bekend. Een digitale versie van de Latijnse tekst is te vinden op de site van het Augustijns Instituut (www.augustijnsinstituut.nl > publicaties > NL vertalingen) en op de site van Vincent Hunink (www.vincenthunink.nl > onderzoek > vertalingen)

Aurelius Augustinus

Gods zorg voor de wereld

Willekeur of plan?

[1] Zojuist, broeders en zusters, hebt u de lezing van de heilige apostel Paulus gehoord. Daarin zegt hij dit: *Denkt u soms dat u, een mens die zelf doet wat hij veroordeelt bij anderen, het oordeel van God kunt ontlopen?*¹ en zo verder over dat thema. Door die lezing voel ik mij aangesproken door de Heer. Als Hij me helpt kan ik u iets vertellen over de zorgzaamheid waarmee Hij alle mensen wil omringen.

Want ja, veel mensen willen daar helemaal niet aan! Ze zien in dit leven, in het menselijk bestaan, een hoop belangrijke dingen die op het eerste gezicht willekeurig en zinloos zijn. Daar kunnen ze totaal geen logica of lijn in bekennen. En daarom denken ze dat het niets te maken heeft met een plan van een God die de touwtjes in handen heeft, het is allemaal ‘pure willekeur’.

1 Rom 2,3.